

**FREEDOM OF INFORMATION AND THE RIGHT OF CITIZENS
TO ACCESS IT UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE**

**СВОБОДА ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРАВО ГРОМАДЯН НА ДОСТУП
ДО НЕЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Pluhatar T. A.

*Candidate of Juridical Sciences, Senior Research Fellow, Scientific Secretary of the Secretariat of the Scientific Council State Scientific Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Плугатар Т. А.

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, учений секретар секретаріату вченої ради
Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Lelet S. M.

*Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of Scientific and Information and Editorial and Publishing Activities State Scientific Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Лелет С. М.

*кандидат юридичних наук, старший дослідник, начальник відділу науково-інформаційної та редакційно-видавничої діяльності
Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Одним із основних прав громадян є свобода інформації та право на доступ до неї. Інформація є сполучною ланкою між державою і суспільством, дієвим засобом комунікації громадянина та держави. Відкритість інформації виступає головною гарантією свободи громадян, а можливість виробляти, набувати у власність, передавати і поширювати будь-яку інформацію свого життя є одним з найважливіших прав.

Право на доступ до інформації гарантується: ст. 19 Загальної декларації прав людини, ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статтями 18 та 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Рекомендацією Ради Європи № R(81)19 про доступ до інформації, що перебуває в розпорядженні державних органів, Рекомендацією Ради Європи № R(2002) про доступ до офіційних документів.

Відповідно до ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право передбачає свободу дотримання своїх поглядів, одержання і передання інформації та ідеї без втручання органів державної влади. Стаття 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права ґрунтується на 9 принципах-критеріях, спеціально розроблених Міжнародною організацією «Артикль 19. Всесвітня кампанія за свободу слова». Відповідно до цих принципів можна визначити, чи передбачає національне законодавство певної держави право на доступ до публічної інформації та чи забезпечує практика застосування цього законодавства його реалізацію [1].

З метою підвищення ефективності та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування шляхом впровадження та використання сучасних інформаційних технологій для надання інформаційних та інших послуг громадянськості, забезпечення її впливу на процеси, що відбуваються у державі, Закон України «Про доступ до публічної інформації» зобов'язав зазначені органи оприлюднювати: інформацію про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування і прийняті рішення; інформацію організаційного характеру; іншу інформацію, обов'язковість оприлюднення якої передбачена законами [2]. Реалізація цього Закону сприяла належному правовому забезпеченню реалізації положень ст. 34 Конституції України щодо свободи інформації та забезпечила ефективну реалізацію права кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також право на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб. Водночас з початком повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну та введення воєнного стану, відповідно до пункту 3 Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3]. Тобто таке обмеження права на інформацію могло б запроваджуватись Законом «Про правовий режим воєнного стану» або іншими законодавчими актами. Проте, серед зазначеного у ст. 8 цього Закону переліку заходів правового режиму воєнного стану немає тих, які б стосувались обмежень права на доступ

до інформації. Водночас окремими законами певні категорії інформації, яка раніше була відкритою, можуть віднести до обмеженої у доступі. Зокрема, ч. 4 ст. 5 Закону «Про основи національного спротиву» передбачено, що «інформація про форми, методи і засоби виконання завдань руху опору, про взаємодію Сил спеціальних операцій Збройних Сил України з іншими силами і засобами руху опору належить до таємної інформації та підлягає віднесенню у встановленому законом порядку до державної таємниці» [4].

Крім цього, зазначимо, що запроваджено деякі обмеження доступу до публічної інформації, зокрема щодо обов'язку розпорядників оприлюднювати інформацію, а саме у ч. 10 ст. 9 Закону «Про правовий режим воєнного стану» зазначається: «у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги п. 3 ч. 1 (у частині оприлюднення проектів актів), ч. 4 ст. 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [5]. Варто наголосити, що вказане вище не означає, що доступ до такої інформації обмежено, тому що заходи стосуються лише оприлюднення інформації на офіційних сайтах. І хоч й було надано можливість органам влади прикривати доступ до своїх ресурсів, сайтів та сервісів відповідно до п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 263 зазначається: «на період дії воєнного стану міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні та комунальні підприємства, установи, організації, що належать до сфери їх управління, для забезпечення належного функціонування інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів, володільцями (держателями) та/або адміністраторами яких вони є, та захисту інформації, що обробляється в них, а також захисту державних інформаційних ресурсів, можуть зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів» [6]. Проте громадяни можуть звертатися із запитом до цих органів як розпорядників публічної інформації.

Безумовно є заборони на розголошення окремих категорій інформації, які на період дії правового режиму воєнного стану та з метою запобігання витоків інформації до противника, встановлені підзаконними актами. Зокрема, наказом Головнокомандувача Збройних сил України затверджено Перелік інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності

противника про дії Збройних Сил України, інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану [7].

На підставі викладеного зазначимо, що свобода інформації та право на доступ до неї може бути обмежено під час дії правового режиму воєнного стану для захисту інтересів національної безпеки та територіальної цілісності держави, і хоча законодавець дозволив розпорядкам своїми підзаконними актами не оприлюднювати деяку інформацію, приховати її із сайтів, реєстрів та інших ресурсів, але законом її не віднесено до обмеженої у доступі, тому на практиці виникає багато питань у розпорядників інформації чи можна надавати таку інформацію на запити громадян. На нашу думку, це питання повинно бути врегульоване на законодавчому рівні і відповідно ту відкриту інформацію, яка може зашкодити інтересам національної безпеки, територіальної цілісності, життю і здоров'ю населення тощо необхідно віднести до обмеженої у доступі.

Література:

1. Міжнародні стандарти забезпечення свободи слова: Зб. публікацій міжнар. організації «Артикль 19». Київ: Міленіум, 2003. 140 с.

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI (зі змінами) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 27.04.2023).

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 (зі змінами) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 27.04.2023).

4. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX (зі змінами) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення 27.04.2023).

5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 27.04.2023).

6. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану: Постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 року № 263 (зі змінами) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 27.04.2023).

6. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану: наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73 (зі змінами від 03.10.2022). URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_zi_zminamu.pdf (дата звернення 27.04.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-21>

A PROTECTION OF RIGHTS FOR CHILDREN IS IN UKRAINE IN THE PERIOD OF MILITARY AGGRESSION OF RUSSIAN FEDERATION

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

Rybachek V. K.

*Candidate of Legal Sciences, Senior
Teacher at the Department
of Constitutional, International Law
and Public Disciplines
Kyiv University of Intellectual
Property and Right
of the National University
“Odesa Legal Academy”
Kyiv, Ukraine*

Рибачек В. К.

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
конституційного, міжнародного
права та публічно-правових
дисциплін
Київський університет
інтелектуальної власності та права
Національного університету
«Одеська юридична академія»
м. Київ, Україна*

Третє тисячоліття поставило перед світовою спільнотою низку питань, які потребують свого вирішення. Особливо гостро ці питання заявили про себе під час повномасштабної збройної агресії проти України. Військовий конфлікт, що розпочався анексією АР Крим і військовими діями на сході країни в 2014 р. і загострився з 24 лютого 2022 р., як лакмусовий папір проявив готовність до нових викликів або бездіяльність як країн, їх урядів, громадян, міжнародних організацій таких, як ООН, МКЧХ, МАГАТЕ тощо. В цих умовах особливого наголосу і уваги потребує захист прав дітей, особливо вразливої частини української громади. Забезпечення належного рівня безпеки та захищеності дітей, їх всебічного розвитку наразі є важливим завданням для всіх, зокрема державних органів та установ, органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій і благодійних фондів. А, отже увага щодо вирішення проблем захисту українських дітей під час військових дій та військового конфлікту є своєчасною та актуальною.